

hez. A miénk kb. 50 négyzetméter, ovális alakú. Kedvelt kivándorlási helye házi sertéseknek, de csak addig, amíg velük vagyok, és ők velem vannak. Utána mehetnek mind a levesbe.

Tiszatáj, 2016/2.

Csuszner Ferencz

HÚSVÉTI VÁRAKOZÁS

Fiatal férfi baktat behúzott nyakkal a nagycsütörtöki éjszakában. Unalmában a bérházak ablakait lesi. A magasföldszinti lakásokból – ha a szobát, konyhát épp nem takarja redőny vagy sötétítő – csak a plafon és a falak egy része látszik. Akit az unalom sarkall a nézelődésre, annak ennyi is elég – a férfi legalábbis így véli, és még véletlenül sem emelkedik lábujjhegyre, hogy néhány centivel mélyebbre pillanthasson a lakások rejtekébe. Nem akarja tudni mások titkait, s ha véletlenül – egy-egy csillár, ruhásszekrény tetejére állított régi rádió vagy megkopott esküvői kép láttán – neki is lódul a képzelete, nem szolgálna különösebb öröme, ha a kitalált lakásbelső, a kitalált lakók megegyeznének a valósakkal. Elég neki, hogy hiszi: amit épp elképzelt, akár lehetne is. Persze hiba lenne itt valami mély, az Isten, egyéb mindenható teremtmények vagy összeesküvés-elméletek által megkövetelhez hasonló mély hitre gondolni. A baktató alak leginkább olyasfajta ártatlansággal hisz saját elképzeléseiben, amilyennel a tervei felborulása okán, magából kikelve ordító férfinak képes már igencsak zsenge korától mondani a nő, hogy: jaj, hát én azt hittem..., és utána csak néz és néz, mintha ezzel rögtön okafogyottá válna a düh, a csalódottság, a percek óta harsogó ordítás vagy éppen az, ami. De most nem a nőkről van szó. Vagy mégis.

Egy bepárasodott ablak mögött árnyalak mozdul, s az ablak felső részén, ahol még nem szállta meg a benti gőz, előtűnik a piszkosfehér plafon, egy piros ajtós, fehér oldalú szekrény és néhány falra akasztott, festett cseréptányér. A férfi már képzeletben is, ahogy az üveg túloldalán egy korábban teltkarcsú, de az évek során jócskán elhízott, vagy az is lehet, hogy kórosan lefogyott nő gáztűzhelyen rotyogó edény fölé hajol. Leveszi a fedelet, fakanállal megkavarja a főzeléket, bólint, visszafedi az edényt, aztán a szomszéd gázrózsán készülő levesből merít egy kanállal. Megfűjja, másik kezével kisimítja gőztől lucskos haját a homlokából, megkóstolja a levest. Ismét bólint. A készülő ételek szaga betölti a konyhát, be a lakást, s a férj jön is ki a szobából, hogy: mi a keserves hétszentség van már megint, s hogy mi az istenér' nem lehet egyszer a rohadt, kinkeserves életbe' időben befejezni a főzést, a mosást, a takarítást, és egyébként is, ebben a szagban még elaludni sem lehet, és még a másnap munkaruhája sincs előkészítve, az asszonynak még azt is

meg kell csinálni, de jobb is, hogy nincs, mert, ha elől lenne, hát ez az ételszag mind beleivódna az anyagba, aztán holnap a gyárban nézhetné magát. A gyerekeket nem zavarja sem a szag, sem a hangerő. A két idősebb, már felnőtt fiú – ikrek is lehetnének – otthon sincs, a kicsi lány pedig új szerelméhez költözött. Feltalálja magát. A nő sem igazán törődik a férjével. Ismeri már, idővel megnyugszik. A férj visszamegy a szobába, morog meg, aztán elalszik.

A párás ablak mögé képzelt család elégedetlenséget szül. Unalomig ismert képek ezek, s miközben a fiatal férfi egyre távolodik az ablaktól, azon morfondírozik, hogy amit ő most képzelni bír, nem egyéb, csakis az, amit már látott, és amit látni bír, az aligha lehet egyéb, mint amit el is képzelhetne. Végső soron elégedetlenségének középpontjában nem is a képek állnak. Inkább a tudat: amit épp elképzelt, akár lehetne is. Mennyivel jobb lenne valami olyat képzelni, ami csak látszatra lehetne, de valójában soha. Miközben ezeken morfondírozik, járása határozottságából, léptei hosszából épp csak annyit veszt, hogy ha valaki azt lesné, mikor szólítsa meg, most kaphatna az alkalmon.

Úrfi! Úrfi! – állítja meg egy idősödő alak. Ne féljen, nem pénzt kérek – folytatja. Arca borostás, szemei beesettek, talán a kialvatlanságtól vöröslenek, s beszéd közben élénken gesztikuláló kezei olajfoltosak, körmeit belepí a feketeség. Az történt, tudja, az történt – mondja –, hogy én ilyen kamionsofőr vagyok, tudja, és ilyen TIR-ekkel járok, tudja, milyet mondok, na, ez a DAC, a kisebbik fajta, na olyannal. Olyan zöld a kabinja, mint a maga kabátján az a csík, na, pont olyan, s írja rajta elől, nagyba, ilyen jó nagy betűkkel, hogy DAC. Csak hát... né... jövök ezzel a kocsival, vezetem, ilyen nagy, kényelmes kabinja van, tudja, s ilyen zöld kívülről, én vezetem, s aztán ide vagy nyolc kilométerre, már hogy Kolozsvártól, tudja, a város határától vagy nyolc kilométerre, egyszer csak megáll a kocsí, még nem is köhög, csak megáll. Fogja magát, tudja, s megáll, s annyi. Szerencsére megsajnálta aztán egy másik TIR, s volt ilyen húzató kábelje, s elvontatott vagy egy kilométert a legközelebbi PECÓ-ba. Hat órát dolgoztam. Hatot, hogy megnézzem, hogy mi lett a kocsival, nézze meg, milyen fekete lett a kezem, nézze meg, milyen. Le is fog esni ez a körmöm, reácsuktam a kapotát, azt hittem, magamra pisilek, úgy fájt, nézze meg, hogy le fog... Megnéztem, szétszedtem mindent, motrot, akkumulátort, gyertyát, elektródát, minden az anyám kínját, mindent, na, s mind hiába néztem, mert egyszer, ha a motornak annyi, akkor annyi, s most begyalogoltam ide,

mert ott a Május 1. téren, ott szoktak állni ilyen nagy kocsik, ilyen TIR kocsik, tudja, amilyet én is vezetek, csak nekem olyan zöld a kabinja, s a kisebbik fajta DAC, ami az enyém. Na, ilyen kocsikat keresek, hogy hátha lenne, amelyik elhúzat legalább Szimériáig, mert, tudja, Lugosig kellene eljutni, de ha bár Szimériáig el lehetne húzatni, az jó lenne. Jó lenne erősen Szimériáig.

A fiatal férfi hallgatja a mesét, közben egyszerre csodálkozik és szégyenkezik. Szégyenkezik, mert csak a szokásos mese megkezdése után ismerte fel az öregot, és csodálkozik, mert ezúttal olyan átéléssel, olyan hittal hangzik el a történet, hogy úgy tűnik, igaz is lehetne, sőt, inkább úgy, mintha valóra is válhatna.

Sokszor találkozott már az öreggel, aki a mostani ősz borostája, tiszta, alig használt ruhái helyett hatalmas szakállt és elrongyolódott, olajos göncöket hordott. Csak a körmei maradtak ugyanolyanok – elnőtték, repedezettek és feketék –, meg a kezein az olajfoltok. Legutóbb – ahogy az öreg kérte – próbán fizette ki a mese árát, most is keresgélgni kezd a zsebeiben. Apróban, csakis apróban, mert, úgy mondja az öreg, nem piára, nem ételre, nem kávéra kell. Nem piára, nem, nem ihat, nem is tud, hát hogy tudna ő? Vezetnie kell, mert előbb-utóbb csak lesz valami, megoldódik aminek meg kell, és akkor megint be a volán mögé, és ahogy csak lehet, irány haza. Enni sem bír már, kávé meg ivott, kettőt is, ekkorára, ekkorára ni – mutatja összeszorított öklét –, ekkorára szorult tőle a gyomra, nem fér már abba semmi, de amúgy is van pénze, pénze van, ha ételre kéne, de nem arra kell, hanem egy kis apró lenne jó, arra lenne szükség, mert ilyenkor éjszaka nincsen már bolt, ahol a nagy pénzt felválthatná, de a feleségét, az asszonyt, a madárkáját, a mindenét valahonnan a legelső fülkéből mégiscsak fel kellene hívnia. Felhívni, elmesélni, hogy né, ez van, de rendben minden, és megy, és hajt, és rohan haza, és várjanak rá, várjon a nő, várjanak az ikrek, a madárka, a fiókák, mert minden jó, jó lesz minden, s húsvétra bárányt vesz – mert pénzt kap a főnöktől, igen sok pénzt, s ha azt nem, akkor azért legalább bárányt vagy legalább két jó nagy combot biztosan –, azt ígéri. Szóval csak a kis apró, a csörgő aprópénz hiányzik, és minden rendben lesz, ebben kellene neki egy kicsi segítség. Nem kéri, csak mondja, hogy segítség, és a nyomaték kedvéért kezdi előlről a történetet. Minél hosszabbra nyújtja, annál zaklatottabban mesél, annál homályosabbá válnak a szemei, s miközben az öreg átszellemülő arcát fürkészi, a fiatal férfi előtt nem a zöld kabinos, kisebbik fajta DAC teherautó története elevenedik meg.

A kétszobás lakást látja Lugoson, az ikreket, az asszonyt képzele. Az asszonyt, aki talán várni unta meg, vagy csak azt leste, hogy férje a szokásosnál is tovább maradjon el, s hogy a helyzet így alakult, hát fogta két fiát, maga-magát, hármuk batyuját és nyakába vette a világot. Szöktették? Menekült? Ez is, az is lehetne igaz. Annyi biztos csak, hogy évekkkel, évtizedekkel az éppen zajló éjszakai találkozás előtt, az akkor még fiatal sofőr Kolozsvár határában hagyta lerobbant teherautóját, vonatra szállt, de Kocsárdon aznap nem volt csatlakozás, így tehervonatokon, baromfit szállító teherautók platóján vagy szakállas, szemüveges, esetleg szőke hajú, kismellű értelmiségiek trabantjában zötykölődve ért haza, s a ki tudja mióta záratlan ajtó mögött üresen találta a lakást.

Ha csak valahogy teljesen magába nem roskadt a veszteségtől, a férj keresni kezdte az asszonyt, keresni a fiúkat, s hogy nem járt sikerrel, bizonyára dohánynak füstjébe, egyre olcsóbb italok és egyre olcsóbb nők ölébe fojtotta csalódottságát. Munkát, fuvart csak ritkán vállalt, pénze lassanként elapadt. Így telt le a rossz füstök, szeszek és asszonyok társaságában az első év.

Aztán, a magyarok húsvétjának közeledtével valami mehetnék hatalmasodott el rajta. Új fuvart vállalt, de a szállítmány kijelölt irányával mit sem törődve, Kolozsvárnak hajtott, a város határában elhagyta az autót, és gyalog ment be a városba. Nem tudta, mit keres ott, amíg meg nem látta az első szakállas, szemüveges, esetleg szőke hajú, kismellű értelmiségit vagy azt az alacsony, bajszos, szemüveges, mára már őszülő és egyre csúnyábban köhögő férfit, aki folyton más-más kutyát sétáltat az állomás környékén, s akkoriban is bizonyára megtalálta a neki való elfoglaltságot. Szóval, amíg meg nem látott valakit, akinek a tekintete mögött valami vélt vagy valós furcsaságot, tragédiát, mulasztást sejtett meg. Amikor rátalált az emberére, megállította, és mondani kezdte: Né, domnu' vagy éppen doamna, a helyzet az, a kamionom, tudja, ilyen nagykocsi, ennyi meg ennyi tonnás, és hogy ez lerobbant, kérem, vagy hét kilométerre a várostól, tudja, és az asszony, az asszonnyal beszélni kellene...

Ahogy egy kicsi pénzt gyűjtött, fülkét keresett, telefonálni próbált, de a vonal túloldala – levágták már rég – süket maradt. Ahogy tehetett, indult is haza. Tehervonaton, jegy nélkül, személyvonaton, kalauzzal verekedve, autók elé állva, sofőr mellé beugorva hazaért, de a ki tudja mióta záratlan ajtó mögött ismét élettelenül találta a lakást. Másnap találtak rá a szállítóvállalat emberei. Két bordáját és orrát törték mielőtt az útszélen hagyott autó felől érdeklődni kezdek.

Nem baj, nem baj semmi! Eb csont beforr – fogadkozott. Utolsó barátai közbenjárásával megint talált munkát. Fuvarozott, nem gondolt kölykökkel, nem gondolt asszonnyal. De az új tavasz megint nem hagyta nyugodni, s valamikor, valamelyik húsvét közeledtével, az utolsó pénzén Kolozsvárra utazott.

Zavarában sokáig téblábolt az állomás környékén, aztán csak belekezdett szokásossá váló mondókájába. Az összekoldult pénzen buszjegyet váltott Gyulaféhevárig. Úgy gondolta, onnan majd újabb járatra száll Szimériáig, aztán csak hazavergődik valahogy. Gyulaféheváron suhancok rabolták ki, később, talán stoppal jutott el Vajdahunyadig, rendőrök rugdosták be egy útszéli pad alá, mert visszaszólt nekik. Végül csak hazaért. Dühében eladta a záratlan ajtajú lakást, garzonra váltott, és vetette magát ismét bele a füstbe, a szeszbe, a nőkbe. Egy év múlva, miután szokásossá vált kolozsvári látogatásából visszatérve zárva találta a régi lakást, napokig hányódott az utcákon, mire a garzon eszébe jutott.

Így teltek az évei. Közben elmaradtak a trabantok, velük együtt pedig az emberek hajlandósága is, hogy őt felvegyék. Háromszor is gyalog tette meg a Kolozsvár-Lugos útvonalat, míg egyszer Kolozsváron ragadt. Talán még időben eszébe jutott az évente ismétlődő, kínkeserves pillanat, amikor a lakásba, a garzonba, a bérelt szobába, a kocsmába vagy bárhova betoppanva senki sem vár rá. Még a visszaindulás előtt, egy kivételes, tiszta pillanatában ráeszmélt, mindegy mennyire hiszi, vágyja, reméli... Kolozsváron ragadt, s jobb híján a történetét mesélte újra meg újra. Nem törődött húsvétal, karácsonnyal, hóval, napsütéssel, esővel, csak mondta, hogy kamion, és tonna, és PECO, és Sziméria, és hogy az asszony, az asszonynak telefonálni kellene, megnyugtatni, beszélni vele, ígérni neki, megígérni, megfogadni mindent, meghallgatni.

Egy-két évig még – biztonságból, így mondta, ha mondta egyáltalán valakinek – haza-hazalátogatott Lugosra. Megbámulta a málladozó épületeket, megállt a vashíd közepén, végigmérte a Temes két partját, de semmit és senkit nem ismert fel, ahogy őt sem ismerte már fel senki és semmi. Nem maradt már sem Lugoson, sem Kolozsváron, sem más hol PECO benzinkút, sem aprós telefonfülke, de kártyás sem, az öreg mégis csak kérte az aprót egyre, az asszonyt – az asszonyt, aki aggódik érte, aki várja –, hogy felhívhatná.

A fiatal férfi még mindig lyukas zsebeiben kotorászik. Hiába tudja, hogy semmit sem találhat, újra és újra megpróbálkozik, hátha legalább magából valamire mégis rálelné valahol. Végül annyit mond, hogy bocsánat, de most tényleg nincs, és, hogy reméli, csak sikerül az asszonnyal

beszélni, és ne féljen az öreg, mert rendben, de igazán rendben lesz minden, csak most még Nagycsütörtök van éppen, tudja, a várakozás ideje. Kezet fognak, egymás szemébe néznek. Az öreg nem a Május 1. tér felé indul, de a másíknak is mindegy, hogy merre viszik a léptei.

Közben a párás ablakú, magasföldszinti lakásban az asszony a főzés végeztével kinyitja az ablakot, szellőztet, közben előkészíti a férje ruháit, majd ő is lefekszik. Csak a pók dolgozik tovább egy falra akasztott cseréptányér mögött. Hajnalig a naponta lesepert hálóját még újrászőheti.

Helikon, 2016/3. (február 10.)

A MÁSIK AMERIKA

Tematikus rovatunk témája ezúttal Amerika – pontosabban a „másík” Amerika. Persze ahhoz, hogy másík Amerikáról beszélhessünk, léteznie kell az „egyik” Amerikának is: a kulturálisan-mediálisan közvetített, konszenzuális Amerikának. Ami egyfelől evidencia, másfelől viszont az utóbbi létezése (egyre) kevésbé magától értetődő. Hiszen a nyugtalanító Másík, a diskurzusból kizárt, a margóra szorított mindig is ott volt, és ma már úgy tűnik, felfalja a konszolidált-konszenzuális Amerikát. Ahogy a tanulmányokból kiderül: időnként szó szerint.

